

14. Magyarország szegénységi térképe

10.61501/TRIP.2022.14

Tátrai Annamária

1. Bevezetés: A szegénység két arca

A jövedelmi szegénység és a súlyos anyagi depriváció a szegénységkutatás két legfontosabb európai indikátora.¹ E két mérőszám más-más oldalát világítja meg a szegénységnek. Jelen tanulmány elsődleges célja, hogy megrajzolja Magyarország szegénységi térképét, vagyis becslést tegyen a szegénységben, illetve súlyos anyagi deprivációban élők arányára az egyes járásokban. Azt vizsgálom tehát, hogy mekkorák a területi különbségek az egyes járások között. Hányszoros különbség mutatkozik a legkedvezőtlenebb és a legkedvezőbb helyzetű járás között? Hol található az országban a leginkább kedvező helyzetben lévő járások? Mely területeken legmagasabb a szegénységben élők aránya, s mekkorák a megyén belüli különbségek?

Az anyagi depriváció a gazdasági stressz egy mérőszáma, azt az állapotot operacionalizálja, amikor egy háztartás nem engedhet meg magának bizonyos, a mindennapi élethez kívánatosnak, sőt szükségesnek tartott dolgokat. A súlyos anyagi depriváció eredeti meghatározása szerint az, amikor a következő kilenc tételből legalább négyet nem tud megfizetni a háztartás: (1) a lakbér, a jelzáloghitel vagy a közüzemi számlák kiegyenlítése; (2) az otthon megfelelő melegen tartása; (3) váratlan kiadások viselése; (4) rendszeres hús- vagy fehérjefogyasztás; (5) évi egy nyaralás az otthonukon kívül; (6) televízió; (7) mosógép; (8) autó; (9) telefon.² A mutató különbséget tesz azon egyének között, akik nem engedhetnek meg maguknak bizonyos típusú árukat vagy szolgáltatásokat, és azok között, akik más okból nem rendelkeznek ezekkel, például azért, mert nem akarják vagy nincs rájuk szükségük. Az anyagi depriváció a szegénység definiálására az abszolút megközelítést alkalmazza: a tételek listája és a küszöbérték minden EU-tagállamban azonosak. Ezek a tételek az életkörülmények kulcsfontosságú szempontjaira összpontosítanak, de nem céljuk, hogy a szegénység és a társadalmi kirekesztés valamennyi dimenzióját (oktatás, egészségügy, foglalkoztatás, társadalmi részvétel) lefedjék.

¹ A tanulmány az OTKA által támogatott, 132883. számú projekthez kapcsolódva készült (kutatásvezető: Gábos András). Köszönetet mondok *Gábos Andrásnak* és *Németh Renátának*, akik az elmúlt években mentorként és témavezetőként segítettek munkámat.

² Az indikátor új változatáról lásd Fursco *et al.* (2010) vagy B. Kis és Gábos (2015) írását.

A jövedelmi szegénység az anyagi deprivációval szemben egy erőforrás oldalról közelítő relatív mutató: azon személyek arányára utal, akiknek az egy fogyasztási egységre jutó háztartásjövedelme a szegénységi küszöb alá esik. A szegénységi küszöböt az Eurostat standardok szerint relatív mutatóként országos szinten határozzuk meg, az egy fogyasztási egységre jutó háztartásjövedelem mediánjának adott százalékában. E mutatószám tehát a szegénységi küszöböt nemzeti viszonylatban határozza meg, a nemzeti medián 40, 50, 60, vagy 70%-ában. A leggyakrabban használt 60%-os küszöb egy fogyasztási egységre (főre) vetítve 2014-ben évi bruttó 2 707 euró, 2020-ban évi bruttó 3 886 euró, vagyis 2014-ben havi 70 000 forint, 2020-ban 108 000 forint volt. Tehát azon háztartások tagjait tekintjük jövedelmi szegénységben élőknek, ahol az egy fogyasztási egységre (főre) jutó jövedelem nem éri el ezt az értéket.

Mindkét fent bemutatott indikátor esetében csak valószínűségi mintán alapuló kérdőíves adatgyűjtések segítségével van módunk becslést tenni a magyarországi népesség érintett hányadára. Ezek a kérdések ugyanis Magyarországon nem képezik részét sem a népszámlálásnak, sem más széleskörű adminisztratív adatgyűjtésnek. A magyarországi trendeket e két szegénységi mérőszám esetében jellemzően az Eurostat által harmonizált *EU-SILC adatfelvétel* adataira, valamint (2015-ig) a *TÁRKI Háztartás Monitor* adataira támaszkodva elemzi a hazai kutatói közösség.³ A szegénységgel, valamint az anyagi deprivációval foglalkozó tanulmányok jellemzően az egyes társadalmi csoportok relatív kockázataira koncentrálnak, a területi különbségekkel maximum a régiók szintjén foglalkoznak. Ennek fő oka, hogy a hagyományos surveystatisztikai becslésekhez nem áll rendelkezésre a megfelelően nagy mintanagyság, még a megyei szintű elemzésre sem (pl. TÁRKI Háztartás Monitor esetében). A nagyobb elemszámú, KSH által gondozott *Háztartási Költségvetési és Életkörülmény Adatfelvétel (HKÉF/EU-SILC)* adatainak elemzésekor pedig a kutatók csak a NUTS1 régiók hármását⁴ tudják elkülöníteni a mikroadat-állományban. A KSH által közzétett legkisebb bontás a hét régió szintjén teszi közzé a szegénységi és anyagi deprivációs rátákat⁵.

E tanulmány elsődleges célja, hogy becslést tegyen a szegénységben, illetve súlyos anyagi deprivációban élők arányára az egyes járásokban. Emellett a szegénységgel és anyagi deprivációval szoros kapcsolatban álló demográfiai, munkaerő-piaci, gazdasági indikátorok járási különbségeit is közöljük. A fővárost egy egységként tekintve, az országot 175 területi egységre osztva vizsgáljuk

³ Számos tanulmány foglalkozott e két indikátor koncepcionális és mérési kérdéseivel (Gábos *et al.* 2016), illetve a két indikátor által megrajzolt hazai trendekkel (Gábos *et al.* 2021; Branyiczki *et al.* 2019).

⁴ Nyugat-Magyarország, Kelet-Magyarország, Közép-Magyarország

⁵ *Súlyos anyagi deprivációban élők aránya régió és a településtípus szerint*, lásd https://www.ksh.hu/stadat_files/ele/hu/ele0019.html (Letöltés dátuma: 2022. 10. 03.)

meg a különbségeket. A szegénységi indikátorok becsléséhez új típusú statisztikai eszköztárra (kisterületi becslési módszerek ismeretére), területi azonosítást lehetővé tévő survey mikroadatokra, valamint járási szinten rendelkezésre álló adminisztratív adatok együttes használatára van szükség. Még ha lehetséges is egy-egy mikroállomány esetében a területi azonosítás, a hagyományos survey-statisztikai becslések nem megbízhatóak kis területi egységek esetében, hiszen nagyon alacsony az egyes területekre eső elemszám, és számos területről egyáltalán nem rendelkezünk megfigyeléssel.

Az elmúlt évtizedekben egyre komolyabb irodalommal bíró *small area estimation* módszertan azonban lehetőséget kínál ilyen típusú becslések létrehozására.⁶

Ilyen típusú becslést korábban nem publikáltak Magyarországon, holott nagyon fontos inputja lehetne ez a szociális források allokációjának. Kisterületi becslések mentén allokálják sok fejlett országban a felzárkóztatási források jelentős részét. Prominens példaként említhető az Egyesült Államokban a Census Bureau keretein belül működő SAIFE program. E programban kisterületi becslési módszereket használva iskolai körzetek (*school district*) szintjén becslik meg a gyermekszegénységi rátákat. E becslések alapján allokálnak évi 14 billió dollárnyi központi oktatási forrást 13 800 iskolai körzet között. Chile, Olaszország, valamint az ENSZ- és a Világbank is komoly apparátussal dolgozó kisterületi becslési programokat működtet. Az EU által finanszírozott programok közül a *S.A.M.P.L.E. (Small Area Methods for Poverty and Living Condition Estimates)* és az *InGRID Project* tett kísérletet minden tagországban a szegénységi térképek megrajzolására. A S.A.M.P.L.E. program Magyarország tekintetében csak a három nagyrégió szintjén tudott vizsgálandni, az InGRID Projectben pedig kihagyták Magyarországot a programból a geokódolt adatok hiánya miatt.

2. Módszer és felhasznált adatok

2.1. Felhasznált adatok

2005 óta két fontos magyarországi survey gyűjt adatot a súlyos anyagi depriváció és a jövedelmi szegénység területén: az EU-SILC számára harmonizált HKÉF, valamint a TÁRKI Háztartás Monitor. A HKÉF felvétel 2005 óta minden évben megvalósul, a TÁRKI Háztartás Monitor utolsó felvétele 2015-ben volt. E becslési kísérletben a 2014–2015-ös referenciaévi TÁRKI Háztartás Monitor egyesített adatbázisát (N=10000), valamint a 2014-es EU-SILC adatfelvétel adatait használtuk fel (N=20000).

⁶ A módszer részletes matematikai összességét lásd Rao (2003), Pfeffermann (2013) és Rao–Molina (2015). Magyar nyelvű összeggést ad a témáról Mihályffy (2018).

Ezen túlmenően a szegénységgel és anyagi deprivációval szoros kapcsolatban álló változók területi különbségeit is bevontam a modellbe. A részletes adatokat az *Online melléklet M1. táblázata* közli.⁷

1. táblázat. *A modellbe bevont változók*

Változók	Referenciaév
<i>Demográfiai változók</i>	
Népsűrűség ¹	2011
Városi népesség aránya ²	2015
Községben élők aránya ²	2015
25 év alattiak aránya ²	2015
65 éves vagy idősebb népesség aránya ²	2015
Öregedési index ¹	2011
Roma népesség aránya ¹	2011
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya ²	2015
Felsőfokú végzettségük aránya ²	2015
<i>Munkaerő-piaci kapcsolódás és jövedelem</i>	
10 000 lakosra jutó álláskeresők száma ¹	2015
10 000 lakosra jutó tartós álláskeresők száma ¹	2015
Alacsony képzettségük aránya az álláskeresők között ²	2015
Személyi jövedelemadó-alap egy adófizetőre vetítve ¹	2011
Vállalkozások száma 1 000 lakosra vetítve ¹	2011
Üzletek száma 10 000 lakosra vetítve ²	2015
Vendéglátóhelyek száma 10 000 lakosra vetítve ²	2015
Nemzeti Dohányboltok száma 10 000 lakosra vetítve ²	2015
<i>Fogyasztási változók</i>	
Gépjárművek száma 1 000 főre vetítve ¹	2011
Internet-előfizetések száma 100 lakosra vetítve ¹	2011
<i>Egyéb változók</i>	
Működő háziorvosok száma 10 000 lakosra vetítve ²	2015
Komplex fejlettségi mutató pontszám ³	2014
Koós-féle településdeprivációs index járási szintű aggregátuma ⁵	2011
Fejlesztendő Településeken élők aránya ⁴	2021
Hátrányos helyzetű gyermekek aránya a 15 év alatti népesség arányában ²	2015

Forrás: 1: Területi Atlasz; 2: Saját számítások a TSTAR alapján; 3: 290/2014 (XI. 26.) Kormányrendelet; 4: 1057/2021 (19. II.) Kormányrendelet; 5: Saját számítások Koós Bálint publikációja alapján (Koós 2015).

⁷ A tanulmányhoz tartozó *Online melléklet* a TÁRKI weboldalán a következő linken érhető el: <https://www.tarki.hu/tarsadalmi-riport>.

Jelenleg Magyarországon 174 járás, valamint a 23 fővárosi kerületi hivatal alkotja a járási szerkezetet. Elemzésemben Budapestet egy egységként kezeltem, így a továbbiakban 175 területi egységre (járásra) fogok adminisztratív adatokat és szegénységi becsléseket közzétenni. Budapestet nem számítva a járások lakossága 8 500 (Bélapátfalvi járás) és 240 000 fő (Miskolci járás) között szóródik. Természetesen a területnagyságban is jelentős különbségeket láthatunk (200–1600 km²). Vannak járások, melyek mindössze két-két települést fednek le (a Debreceni és a Hajdúböszörményi járás). A másik végletet a Kaposvári járás (78 település) és a Zalaegerszegi járás (84 település) képviseli. A mediánokat vizsgálva azt látjuk, hogy egy „átlagos” járás 13 településből áll és 35 000 fős lakosságú.

2.2. Módszer

A kisterületi becslések irodalmában hagyományosan három fő módszert használunk: a direkt becslést, az indirekt (más néven szintetikus) becslést és a kombinált becslést. Ezt kiegészítve a becsléseim során *random forest* eljárás alapuló imputációs módszereket is használtam.⁸ A szintetikus becslések esetében a becslési eljárás a survey-adatállományban megkeresi azokat a jellemzőket, amik rendszerint együtt járnak a szegénységgel. Csak néhány kézenfekvő példát említve ezen tényezők közül: az alacsony foglalkoztatottság, a háztartásfő alacsony iskolai végzettsége, a romák magas aránya, az autó hiánya, a fiatalkorúak magas aránya, a kistelepüléseken élők magas aránya, internet-hozzáférés hiánya. Ezeket a trendeket tehát a meglévő adatok alapján országos szinten térképezi fel az eljárás az adminisztratív forrásból származó külső információkra és a surveyadatokra együtt támaszkodva. A szintetikus becslés a magyarázó változók és a kimeneti (becsülni kívánt) változó közötti kapcsolati szerkezetet vetíti rá a járási szerkezetre. *Nested error* regressziós eljárás segítségével azokra a járásokra történik magasabb becslés, ahol magasabb azon csoportok aránya, akiknek a szegénységi kockázata magas. Szintetikus módszereket használva azokra a járásokra is becsléseket tehetünk, amelyek nem részei a surveymintának, vagy ahol nagyon kevés személy esett a mintába, hiszen a népszámlálásból vagy egyéb adminisztratív forrásból tudjuk minden járásra vonatkozóan a romák, az alacsonyan iskolázottak, a községben élők stb. arányát. Matematikai-statisztikai megfogalmazásban a szintetikus becslések torzítottak, de kis szórásúak.

⁸ Budapest esetében, ahol mindkét adatfelvételben megfelelő nagyságú véletlen minta áll rendelkezésre (EU-SILC: 2954 fő; TÁRKI Monitor: 2559 fő), direkt becslést, vagyis hagyományos surveystatisztikai becslést alkalmaztam. A járások döntő többségében azonban erre nem volt mód, így szintetikus, kombinált és imputált becsléseket is használtam.

A kombinált becslések a direkt becslések és a szintetikus becslések előnyeit igyekeznek egyaránt megőrizni, a két becslés közötti súlyozással: azokban a járásokban, ahol nagyobb az elemszám, nagyobb súlyt adhatunk a direkt becsléseknek, ott azonban ahol nincs, vagy nagyon alacsony az elemszám, szintetikus becslésekre kell hagyatkoznunk. Számos változata létezik ezeknek az eljárásoknak, én Battese és szerzőtársai (1988) nyomán kombinált ún. EBLUP becsléseket használtam a *sae R package* segítségével. Ezt a módszert *random forest* eljárással, *kNN* imputációval finomítottam. Az így létrejött becsléseket validáltam (vagyis ellenőriztem, hogy a háttérváltozók mentén kirajzolódó mintázatokat követik-e a becslések), és régiós szinten a direkt becslésekhez igazítottam. A teljes becslési folyamatot elvégeztem egymástól függetlenül az EU-SILC és a TÁRKI Monitor adatbázisán is ugyanazt a járási szintű külső adatbázist használva. A két surveyből származó becslések súlyozott átlaga adta a végső becslést.⁹

3. Eredmények

Kutatásom céljához illeszkedve a szegénységgel szoros kapcsolatban álló indikátorokat gyűjtöttem, illetve aggregáltam járási szintre. Az adatok a *2011. évi Népszámlálás*, a *TSTAR 2014–2017. évi adataiból*, valamint a KSH által közzétett *Területi Atlaszból* származnak. Terjedelmi okokból ebben az írásban csak a legfontosabb négy magyarázó változó területi különbségeiről lesz szó (*3.1. és 3.2. fejezet*), valamint a *3.3. fejezetben* bemutatom a szegénységi arányszámok (jövedelmi szegénység és súlyos anyagi depriváció) járásonkénti eltéréseit. A modellben szereplő további változók területi különbségeiről lásd az *Online melléklet M1. táblázatát*, valamint Tátrai (2022). Ugyancsak itt érthetők el a különböző szegénységet magyarázó változók szerinti területi megoszlás bemutatására készült térképek (*M1–M17. ábra*).

3.1. Demográfiai jellemzők területi különbségei

Számos tanulmány (többek között Gábos *et al.* 2015) jelezte már, hogy Magyarországon a szegénység és anyagi depriváció kockázata nagyobb a fiatalabb korosztályokban, az alacsonyabb végzettségűek között és a roma népességben. Elsőként e változók mentén megmutatkozó területi különbségeket mutatjuk tehát be.

⁹ A folyamat részletes leírásáért lásd Tátrai (2022), az elemzéshez használt *R*-kódok pedig elérhetők a projekt *Open Science Framework* weboldalán: <https://osf.io/vje4z>.

3.1.1. A kormegoszlás eltérései

Magyarországon a népesség 25,6%-a 25 év alatti, 56,6%-a 25–64 éves, 17,7%-a pedig 65 évesnél idősebb. A Keszthelyi, Balatonfüredi, Lenti járásokban (22%), valamint Budapesten (23%) a legalacsonyabb a *fiatalok* aránya. Ezzel szemben a Hajdúhadházi, Cigándi, Encsi járásokban 35%-ot közelíti vagy meg is haladja ez az arányszám. Az interkvartilis terjedelem 24,6%-tól 27,9%-ig terjed, vagyis a járások egynegyedében 24,6% alatti, további egynegyedében 27,9% feletti ez az arány.

Az Ózd–Nyírbátor tengelytől északkeletre szinte általánosnak mondható, hogy a népesség több mint 30%-át a fiatalok adják. A már említett Cigándi, Encsi és Hajdúhadházi járásokon túl az Edelényi, Szikszói (34–35%) járásokat kell kiemelnünk, ahol csaknem az országos arány másfélszeresét tapasztalhatjuk. Ennél valamivel alacsonyabb arányt láthatunk a Tokaji és a Belpátfalvai járásban, valamint a nagyvárosok (Miskolc, Eger, Nyíregyháza, Kazincbarcika) környékén. Délnyugat felé haladva a Kunhegyesi és a Hevesi járás (32–33%) (valamint szomszédságukban a Karcagi, Törökszentmiklósi, Jászapáti, és a Füzesabonyi járásokban) láthatunk az országos átlagot jelentősen meghaladó (28–29%) arányszámokat. Nyugat felé haladva homogénebb a kormegoszlás. Budapest agglomerációjában, Pest megyében, valamint Fejér megye déli járaisaiban (Enyingi, Sárbogárdi) jellemző az országos átlagot meghaladó arány (27–30%). A korábbiánál kevésbé markánsan, de szintén elkülönülnek a délnyugati határszél járásai: a Csurgói, Barcsi, Sellyei és Siklósi járások (27–29%).

A 65 évnél idősebbek arányát vizsgálva nagyvonalakban a fentiek inverze látható, ám mégis érdemes kiemelni néhány jól kirajzolódó mintázatot. A 65 év feletti országosan a népesség 17,7%-át teszik ki. Ezzel szemben mindössze 11–13%-os arány mutatkozik öt Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei járásban (Baktalórántháza, Kemece, Kisvárda, Nyírbátor, Záhony), valamint Hajdú-Bihar megyében a Hajdúhadházi járásban, illetve Borsod-Abaúj-Zemplén megyében az Encsi járásban. A területi megoszlást vizsgálva szembeötlő az idősek magas aránya a Balaton környékén (20–22% Keszthely, Balatonfüred, Balatonalmádi, Fonyódi, Siófoki, Tabi és Zalaszentgróti járások), illetve a Duna déli szakasza mentén a Kalocsai, Bajai, Bácsalmási járásokban, Békés megye csaknem egész területén és Csongrád megye északi járaisaiban (20–21%).

3.1.2. Az iskolai végzettségben tapasztalható eltérések

2015-ben a magyarországi népesség 37,4%-ának *legfeljebb általános iskolai végzettsége* van. Ha ezt a rátát járásonkénti bontásban vizsgáljuk, jelentős eltéréseket figyelhetünk meg. 39 járásban az 50%-ot is meghaladja az alapfokú végzettségűek aránya. Ezek közül mindössze nyolc járás található a Dunától nyugatra: Középföldén Devecser (52%), valamint Fejér és Tolna megye

határán Enying, Sárbogárd és Tamási (50–52%). Ki kell még emelnünk a Hegyháti járást (53%), valamint a délnyugati határszélén fekvő öt járást: a Letenyei (51%) Csurgói, Barcsi (50%), Sellyei (57%) és Siklósi járásokat. A Dél-Alföld régióban megyénként egy-két járás tartozik ugyanebbe a kategóriába: Bács-Kiskun megyében Bácsalmás és Jánoshalma, Békés megyében Sarkad és térsége, Csongrád megyében pedig a Kisteleki járás.

Ezzel szemben Észak-Alföld és Észak-Magyarország régióinak összesen 61 járásából 27-ben a lakosság többségét alapfokú végzettségűek alkotják. A legmagasabb arányokat a Cigándi járásban (62%), a Baktalórántházai járásban (58%), a Mezőcsáti, Kunhegyesi, Nyíradonyi (57%), az Edelényi, Encsi, Hevesi és Csengeri (56%) járásban tapasztalhatjuk. A területi jellemzőket vizsgálva jól elkülönülnek ezek a járasok az északi határszél mentén a Pétervására–Gönc szakaszon, a Cigánd–Nyíradony tengelytől keletre, Heves megye és Jász-Nagykun-Szolnok megye határán Kunhegyes térségében, valamint Borsod-Abaúj-Zemplén megye és Hajdú-Bihar megye találkozásánál.

Ha a *felsőfokú végzettségűek* arányának megoszlását vizsgáljuk, az országos átlag (15,6%) csaknem kétszeresét tapasztalhatjuk Budapesten és a Budakeszi járásban (29%). További három Pest megyei járásban 22%-ot meghaladó a diplomások aránya: Szentendre, Pilisvörösvár, Dunakeszi térsége. A nagy hagyománnyal rendelkező egyetemi városokban (Debrecen, Szeged, Pécs, Veszprém, Eger, Gödöllő) csak kevéssel marad el ettől a felsőfokú végzettségűek aránya (21–19%). Néhány agglomerációbeli (pl. Érdi, Váci), valamint a Balatonhoz, illetve a Velencei-tóhoz közel eső járás (Balatonalmádi, Balatonfüred, Keszthely, Gárdony) a nagyvárosokét megközelítő vagy meghaladó arányt mutat (Székesfehérvár, Győr, Nyíregyháza, Miskolc, Kecskemét). Összességében elmondható, hogy 26 járásban haladja meg a felsőfokú végzettségűek aránya a 15%-ot.

A diplomások aránya 11 járásban marad 6% alatt. Ezen a járasok többsége az előbbiekben már látókörünkbe került: Cigándi, Sellyei, Nyíradonyi, Devecseri, Mezőcsát, Baktalórántházai, Sarkadi, Kemecei, Letenyei és a Putnoki járás.

3.1.3. A roma népesség aránya

A 2011. évi Népszámlálás szerint 3,2% a roma népesség aránya Magyarországon. A roma népesség területi eloszlását vizsgálva hét, kiemelkedően magas arányt mutató területi egységről érdemes szót ejteni: Dél-Dunántúlon és a délnyugati határszél mentén (Sellyei járás 14%, Barcsi járás 10%, Hegyháti járás 11%, Csurgói, Nagyatádi járás (9–10%), valamint a Tolnai és a Tamási járás (6%), Nógrád megye területét (jellemzően 8–9%), kiemelten a Szécsényi járást (13%), az északkeleti határszél mentén Ózd, Pétervására (11–12%), Edelény, Szikszó, Encs (17–20%), Gönc, Sátoraljaújhely (11–13%), valamint Szabolcs-Szatmár-Bereg megye keleti része: Vásárosnamény, Baktalórántháza,

Mátészalka, Nyírbátor, Fehérgyarmat, Csenger (10–13%), valamint Kunhegyes és Heves térsége, valamint a Devecseri járás (8%), mely kiemelkedik a környék jellemzően 1-2%-os arányt mutató járásai közül. Budapesten és agglomerációjában, valamint az Dunántúl északi, és az Alföld déli részén ezzel szemben a népesség maximum 1-2%-a vallotta magát romának a 2011. évi Népszámlálás idején.

3.2. Munkaerő-piaci kapcsolódás területi különbségei

A munkaerő-piaci kapcsolódást két fő indikátor segítségével vizsgáltam: az álláskeresők és a *tartós munkanélküliek* arányát állítottam fókuszba (10 ezer főre vetítve), de figyelembe vettem azt is, hogy mekkora az alacsony végzettségűek aránya a munkanélküliek között. Mindhárom indikátort a TSTAR adataiból aggregáltam járási szintre.

A három mutatószámot együttesen vizsgálva a legkedvezőtlenebb kép a Kunhegyesi járás mutatja: 10 ezer főből 1 000 munkanélküli, 400 tartósan munkanélküli, a munkanélküliek között 63% az alacsonyan képzettek aránya. A Kunhegyesi járással szomszédos Hevesi és Karcagi járásokban ennél jobb a helyzet, de így is az ország legkedvezőtlenebb helyzetű járásai között sorolhatjuk fel őket: 10 ezer főből 700 körüli a munkanélküliek, 300–350 a tartósan munkanélküliek száma, akik között többségben vannak az alacsonyan képzettek.

Szintén aggasztó képet mutat Nógrád megye északi része, különösen a tartós munkanélküliség szempontjából, mely az országban tapasztalt legmagasabb, 5% feletti értéket mutat a Salgótarjáni és a Szécsényi járásban. A munkanélküliek aránya itt 8,8–9,6%, akiknek 54–58%-a alacsonyan képzett.

A harmadik leginkább érintett terület a délnyugati határszélen húzódik: Curgó, Barcs, Sellye, Siklós vidéke, és kicsit északabbra a Hegyháti járás. Ezekben a járásokban 7% körüli a munkanélküliek aránya, 3-4% körül alakul a tartósan munkanélküliek aránya. Az alacsonyan képzettek itt is közel 50%-át adják a munkanélkülieknek.

A legnagyobb kiterjedésű munkanélküliség által erősen érintett terület Borsod-Abaúj-Zemplén és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében található. Ezekben a megyékben csak két olyan járást találunk, ahol a munkanélküliek aránya 2015-ben nem érte el az 5%-ot. Miskolc, Mezökövesd, Sárospatak, Sátoraljaújhely, Nyíregyháza, Vásárosnamény és Kisvárdá mutatkozik a vidék relatíve jobb helyzetben lévő járásainak, ám itt is messze az országos átlag feletti munkanélküliségi rátát láthatunk. A legsúlyosabb helyzetet az Ózdi, Szikszói, Encsi, Cigándi, és a Nyíradonyi, Hajdúhadházi, Baktalórántházai járásokban tapasztalhatjuk. Nyíradony, Nyírbátor, Mátészalka, Cigánd, Ibrány és Encs helyzetét különösen nehezíti, hogy a munkanélküliek csaknem kétharmadának (60–67%) alsófokú végzettsége van. Ebben a tekintetben a Devecseri és Marcali

járások is hasonló képet mutatnak (60, illetve 63%), ám itt a munkanélküliségi ráta a kelet-magyarországinál jelentősen alacsonyabb.

3.3. Szegénység és súlyos anyagi depriváció területi különbségei

A szegénységi és anyagi deprivációs becslések kialakításakor a fentiekén túl számos változó területi megoszlását számításba vettem: a legfontosabbak között említve a gépjárművek számát, az egy adófizetőre jutó jövedelemadó alapot, az internet-előfizetések számát, a vállalkozások számát, a hátrányos helyzetű gyermekek arányát. (Ezen változók területi különbségeiről lásd Tátrai (2022), valamint az *Online melléklet* ide vonatkozó ábráit.)

A *szegénységi és anyagi deprivációs ráta* jelentős eltéréseket mutat a magyarországi járásokban. Anyagi depriváció járási szintű becslések 8% és 56% közötti értékeket vesznek fel, a szegénységi kockázatra vonatkozó járási szintű becslések 2% és 44% között szóródnak. A következőkben arra teszek kísérletet, hogy a két szegénységi mutatószám együttes elemzésével a legkedvezőbb helyzetű járásoktól a legkedvezőtlenebb helyzetű járásokig bemutassam Magyarország szegénységi térképét (*1. és 2. ábra*, a részletes járásonkénti adatokat régióként csoportosítva a tanulmány 2–8. táblázatai mutatják be.).

A nyolc leginkább kedvező helyzetű járás mindegyike vagy Pest megyében, vagy Nyugat-Magyarországon található, ide tartozik: Budapest, a Budakeszi, Dunakeszi és a Szigetszentmiklósi járás mellett Szombathely, Sopron, Győr és Mosonmagyaróvár térsége. Ezekben a járásokban a relatív jövedelmi szegénység a népesség 2–7%-át, a súlyos anyagi depriváció a népesség 7–14%-át érintette 2014-ben.

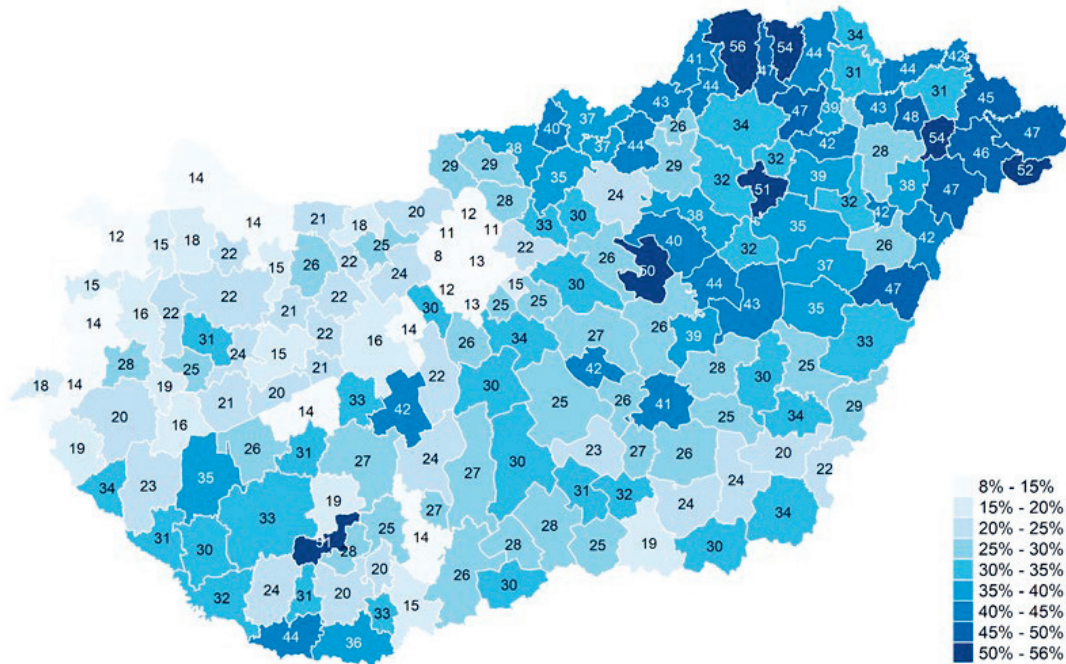
A fentieknél valamelyest magasabb, de még mindig a legalacsonyabb értékeket mutató járások között öt Pest megyei járást kell említenünk: a Vecsési, Érdi, Szentendrei, Pilisvörösvári és Gödöllői járásokat. Ezeket a térségeket 6–12%-os szegénységi ráta és 11–15%-os anyagi deprivációs ráta jellemzi. Hasonló értékeket láthatunk Vas megyében: a Kőszegi járásban, Körmend, Sárvár, Szentgotthárd térségében, Zala megyében Lenti, Zalaegerszeg és Keszthely, illetve Győr-Moson Sopron megyében Kapuvár, Pannonhalma és Csorna térségében. Veszprém és Komárom-Esztergom megye viszonylag homogén, átlagosnál jelentősen alacsonyabb rátákat mutató területként jelenik meg. Ki kell emelni a Veszprémi, Balatonfüredi, Zirci, valamint a Tatai, Komáromi, Esztergomi, Oroszlányi járást. Országos viszonylatban vizsgálva szintén kiemelkedő négy Fejér megyei járás: a Gárdonyi, a Székesfehérvári, a Dunaújvárosi és a Móri járás helyzete, ahol 6–11%-os szegénységi rátát és 14–21%-os súlyos anyagi deprivációs rátát tapasztaltunk. Hat dél-dunántúli és egy dél-alföldi járás kapott még helyet a legalacsonyabb szegénységi rátákat mutató járások között: a Siófoki (19. hely), Szekszárdi (24.), Szegedi (27.), Mohácsi (34.), Pécsi (36.) és a Dombóvári (40. hely).

Ezt követően azokról a járásokról szeretnénk szót ejteni, melyek az országos rangszámok alapján 41–70. helyet foglalják el, vagyis országos viszonylatban a második ötödbe tartoznak. Közülük is elsőként azokat említeném, ahol mindkét indikátor az országos átlag alatti. Három Veszprém megyei (Balatonalmádi, Várpalota, Ajka), egy Békés megyei (Gyulai járás) és egy Zala megyei járást (Zalaszentgrót) kell itt megemlítenünk. Ezekben a járásokban 11–13%-os szegénységi rátát és 19–23%-os anyagi deprivációs rátát tapasztaltunk. Az országos átlag (14%) alatti szegénységi rátát, ám az átlagot megközelítő, vagy akár meg is haladó (24–30%-os) anyagi deprivációs rátával jellemezhető tizenkét járás: Szob, Vác, Gyál, Monor, Bicske, Martonvásár, Tatabánya térségében, valamint a déli országrészben Paks, Bonyhád és Tolna vidékén, továbbá a Kecskeméti és a Szentesi járásban. A második ötöd legkevésbé kedvező helyzetben lévő járásai között találjuk a Ráckevei járást és hét dunántúli járást (Celldömölk, Nagykanizsa, Tét, Pápa, Tapolca vidékét, a Kisbéri és a Pécsváradi járást), valamint a Dél-Alföldről a Csongrádi, Orosházi, Szarvasi, Békéscsabai járásokat és Jászberény térségét.

A harmadik ötödbe tartozó (71–100. rangú) járások körében három közép-magyarországi (Cegléd, Aszód, Nagykáta), nyolc dunántúli, és 19 kelet-magyarországi járás kapott helyet. A dunántúli járások döntő többsége Baranya és Somogy megye területére esik (Fogyód, Kaposvár, Bóly, Szigetvár, Komló, Szentlőrinc), de kivételként meg kell említenünk Vasvár és Sümeg térségét is. A 19 közepes rangot elért kelet-magyarországi járás fele a Dél-Alföld területén helyezkedik el: Bács-Kiskun megyében a Bajai, Kiskunfélegyházi, Kalocsai, Kiskunhalasi, és a Tiszakécskei járás tartozik ide, valamint a Makói, Hódmezővásárhelyi és Szeghalmi járás. Észak-Magyarország és az Észak-Alföld legkedvezőbb helyzetű járásai itt, az országos viszonylatban közepes rangú klaszterben kaptak helyet: Eger, Hatvan, Rétság, Gyöngyös, Balassagyarmat, Béalápátfalva, Sárospatak (24–37%-os anyagi deprivációs rátával és 13–22%-os szegénységi arányszámokkal). Észak-Magyarországot és Észak-Alföldet együtt vizsgálva csak a Jászberényi járásban tapasztaltunk ennél kedvezőbb helyzetet.

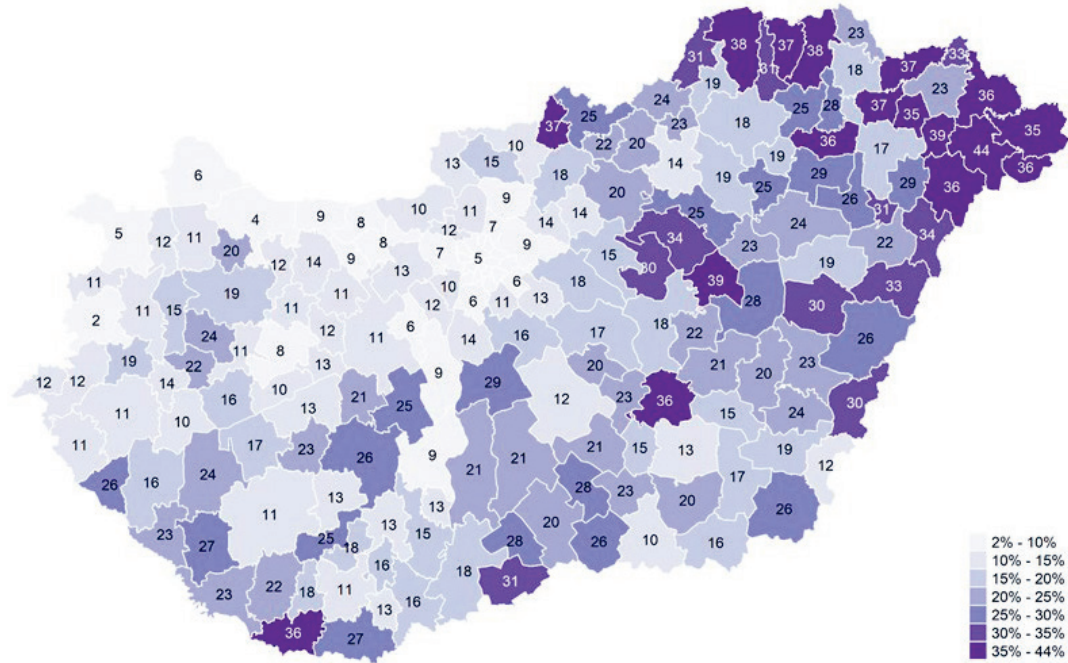
A negyedik ötödbe tartozó járások között két Pest megyei járást, tizenegy dunántúli (többségében dél-dunántúli) és 32 kelet-magyarországi járást találunk. A Pest megye déli részén elterülő Dabasi és Nagykörösi járások Közép-Magyarország régió legmagasabb rátákat mutató területei (szegénységi ráta 17–20%, súlyos anyagi deprivációs ráta 34–41%). Egy nyugat-dunántúli járás (Letenye) és a három legrosszabb helyzetű közép-dunántúli járás is ebbe a csoportba került: Sárbogárd, Devecser és Enying. További hét dél-dunántúli járást kell itt megemlítenünk: a Tamási, Siklósi, Tabi, Csurgói, Barcsi, Nagyatádi és a Marcali járást. A negyedik ötödben azonban döntő többségében kelet-magyarországi járásokat találunk.

1. ábra. *Súlyos anyagi deprivációban élők aránya járásonként (%)*

Forrás: Saját számítások.

2. ábra. *Relatív jövedelmi szegénységben élők aránya járásonként (%)*

Forrás: Saját számítások.

Ennek a klaszternek a kedvezőbb helyzetű járásai jellemzően 20% körüli szegénységi rátákat, és 30% körüli anyagi deprivációs rátákat mutatnak, a kedvezőtlenebb helyzetű területeken 25–30%-os szegénységi rátát és 35–45%-os anyagi deprivációs rátát tapasztaltunk. A lista elején több a dél-alföldi, a végén jellemzően észak-magyarországi járásokat találunk, de az Észak-Alföld régió kilenc járása is ebbe a kategóriába tartozik.

A Dél-Alföld régió Gyomaendrődi, Kiskőrösi, Móraalmi, Kisteleki, Jánosalmi járásaiban jellemzően 25–30%-os anyagi deprivációs rátát, és 20–25%-os szegénységi rátát becsültünk. A Békési, Kiskunmajsai, Kunszentmiklósi, Sarkadi, Mezőkovácsházi és Bácsalmási járások 30–35%-os anyagi deprivációs rátával, valamint 24–30%-os szegénységi arányszámmal a Dél-Alföld legkedvezőtlenebb helyzetű területei. Hasonló szegénységi arányszámokat, de több helyen a korábbiaknál magasabb, 37–38%-os anyagi deprivációs rátát becsültünk Észak-Alföld kilenc járásában, mégpedig Kisvárdá, Tiszafüred, Hajdúszoboszló, Hajdúböszörmény, Berettyóújfalú, Balmazújváros, Törökszentmiklós, Püspökladány és Nagyálló térségében. Észak-Magyarország tizenkét járása ez utóbbiakhoz hasonló, vagy ennél is magasabb rátákat mutat, ide tartozik: Tiszaújváros, Mezőkövesd, Miskolc, Pásztó, Sátoraljaújhely, Bátorterenye, Kazincbarcika, Salgótarján, Füzesabony, Pétervására, Ózd és Tokaj térsége. E járások mindegyikében 32% feletti az anyagi deprivációban élők aránya, és 19–27% között alakul a jövedelmi szegénységben élőké.

Az ötödik ötödbe, vagyis az ország 30 legmagasabb szegénységi mutatókkal rendelkező járása között két Baranya megyei járást találunk: a Hegyháti járást, ahol a népesség 51%-a súlyos anyagi deprivációban és 25%-a szegénységben élt, valamint a Sellyei járást, ahol 44, illetve 36% ez az arány. E két járáson kívül, csak Észak-Alföld és Észak-Magyarország térségei kerültek ebbe a csoportba. Hajdúnánás, Karcag, Putnok, Szerencs, Hajdúhadház, Heves, Záhony, Nyíradony, Mezőcsát, Kunszentmárton, Szécsény, Szikszó, Tisza-vasvári, Jászapáti, Derecske, Ibrány, Cigánd és Vásárosnamény térségében 40–50%-os anyagi deprivációs rátát és 30–37%-os szegénységi rátát találtunk. Az ország tíz legmagasabb rátát mutató (legtöbb gazdasági és társadalmi problémával sújtott) járása pedig a Fehérgyarmati, Gönci, Kunhegyesi, Nyírbátori, Kemecei, Csengeri, Mátészalkai, Encsi, Baktalórántházi és az Edelényi járás. Ezekben a járásokban a lakosság 35–44%-a él jövedelmi szegénységben és 45–55% között mozog az anyagi deprivációban élők aránya.

2. táblázat. *Súlyos anyagi deprivációban, illetve jövedelmi szegénységben élők járásonkénti aránya Közép-Magyarországon*

Közép-Magyarország	Súlyos anyagi deprivációban élők (%)	Szegénységben élők (%)	Országos rang	Régió belüli rang	Megyén belüli rang
Budapest	13	5	5.	2.	–
Pest megye					
Aszód	33	14	87.	16.	15.
Budakeszi	8	7	1.	1.	1.
Cegléd	27	17	74.	15.	14.
Dabas	34	16	103.	18.	17.
Dunakeszi	11	7	6.	3.	2.
Érd	12	10	11.	6.	5.
Gödöllő	22	9	35.	9.	8.
Gyál	25	11	49.	10.	9.
Monor	25	13	56.	12.	11.
Nagykátá	30	18	94.	17.	16.
Nagykőrös	42	20	135.	19.	18.
Pilisvörösvár	11	12	14.	8.	7.
Ráckeve	26	14	64.	13.	12.
Szentendre	12	11	13.	7.	6.
Szigetszentmiklós	13	6	7.	4.	3.
Szob	29	13	68.	14.	13.
Vác	28	9	50.	11.	10.
Vecsés	15	6	10.	5.	4.

3. táblázat. *Súlyos anyagi deprivációban, illetve jövedelmi szegénységben élők járásonkénti aránya Dél-Dunántúlon*

Dél-Dunántúl	Súlyos anyagi deprivációban élők (%)	Szegénységben élők (%)	Országos rang	Régió belüli rang	Megyén belüli rang
Baranya megye					
Bóly	33	13	83.	12.	4.
Hegyhát	51	25	154.	23.	9.
Komló	28	18	86.	14.	6.
Mohács	15	16	34.	3.	1.
Pécs	20	11	36.	4.	2.
Pécsvárad	20	16	48.	7.	3.
Sellye	44	36	164.	24.	10.
Siklós	36	27	138.	22.	8.
Szentlőrinc	31	18	98.	15.	7.
Szigetvár	24	22	84.	13.	5.

A 3. táblázat folytatása a következő oldalon.

Dél-Dunántúl	Súlyos anyagi deprivációban élők (%)	Szegény- ségben élők (%)	Országos rang	Régió belüli rang	Megye belüli rang
Somogy megye					
Barcs	32	23	114.	19.	6.
Csurgó	31	23	113.	18.	5.
Fonyód	26	17	72.	10.	2.
Kaposvár	33	11	73.	11.	3.
Marcal	35	24	127.	21.	8.
Nagyatád	30	27	121.	20.	7.
Siófok	14	13	19.	1.	1.
Tab	31	23	110.	17.	4.
Tolna megye					
Bonyhád	25	13	52.	8.	4.
Dombóvár	19	13	40.	5.	2.
Paks	24	9	45.	6.	3.
Szekszárd	14	15	24.	2.	1.
Tamás	27	26	109.	16.	6.
Tolna	27	13	60.	9.	5.

4. táblázat. *Súlyos anyagi deprivációban, illetve jövedelmi szegénységben élők járásonkénti aránya a Közép-Dunántúlon*

Közép-Dunántúl	Súlyos anyagi deprivációban élők (%)	Szegény- ségben élők (%)	Országos rang	Régió belüli rang	Megye belüli rang
Fejér megye					
Bicske	24	13	53.	17.	5.
Dunaújváros	22	9	32.	8.	3.
Enying	33	21	111.	22.	7.
Gárdony	14	6	9.	1.	1.
Martonvásár	30	12	70.	20.	6.
Mór	22	11	39.	11.	4.
Sárbogárd	42	25	145.	24.	8.
Székesfehérvár	16	11	21.	4.	2.
Komárom-Esztergom megye					
Esztergom	20	10	30.	6.	3.
Kisbér	26	14	63.	18.	6.
Komárom	21	9	28.	5.	2.
Oroszlány	22	9	37.	9.	4.
Tatabánya	25	8	42.	12.	5.
Tata	18	8	15.	3.	1.

Közép-Dunántúl	Súlyos anyagi deprivációban élők (%)	Szegény- ségben élők (%)	Országos rang	Régió- n belüli rang	Megyén belüli rang
Veszprém megye					
Ajka	24	11	47.	15.	6.
Balatonalmádi	21	13	43.	13.	4.
Balatonfüred	20	10	31.	7.	2.
Devecser	31	24	115.	23.	10.
Pápa	22	19	66.	19.	8.
Sümege	25	22	88.	21.	9.
Tapolca	21	16	51.	16.	7.
Várpalota	22	12	46.	14.	5.
Veszprém	15	8	12.	2.	1.
Zirc	21	11	38.	10.	3.

5. táblázat. *Súlyos anyagi deprivációban, illetve jövedelmi szegénységben élők járásonkénti aránya a Nyugat-Dunántúlon*

Nyugat-Dunántúl	Súlyos anyagi deprivációban élők (%)	Szegény- ségben élők (%)	Országos rang	Régió- n belüli rang	Megyén belüli rang
Győr-Moson-Sopron megye					
Csorna	18	11	26.	12.	6.
Győr	14	4	4.	3.	2.
Kapuvár	15	12	22.	9.	4.
Mosonmagyaróvár	14	6	8.	4.	3.
Pannonhalma	15	12	23.	10.	5.
Sopron	12	5	3.	2.	1.
Tét	22	20	69.	18.	7.
Vas megye					
Cellőmölke	22	15	54.	16.	6.
Körmend	14	12	17.	6.	3.
Kőszeg	15	11	16.	5.	2.
Sárvár	16	11	20.	8.	4.
Szentgotthárd	18	12	25.	11.	5.
Szombathely	14	2	2.	1.	1.
Vasvár	28	19	89.	19.	7.
Zala megye					
Keszthely	16	10	18.	7.	1.
Lenti	19	11	29.	13.	2.
Letenye	34	26	132.	20.	6.
Nagykanizsa	23	16	58.	17.	5.
Zalaegerszeg	20	11	33.	14.	3.
Zalaszentgrót	19	14	41.	15.	4.

6. táblázat. *Súlyos anyagi deprivációban, illetve jövedelmi szegénységben élők járásonkénti aránya a Dél-Alföldön*

Dél-Alföld	Súlyos anyagi deprivációban élők (%)	Szegénységben élők (%)	Országos rang	Régióon belüli rang	Megyén belüli rang
Bács-Kiskun megye					
Bácsalmás	30	31	133.	27.	11.
Baja	26	18	76.	10.	2.
Jánoshalma	28	28	118.	21.	8.
Kalocsa	27	21	90.	13.	4.
Kecskemét	25	12	55.	3.	1.
Kiskörös	30	21	102.	18.	7.
Kiskunfélegyháza	23	21	79.	11.	3.
Kiskunhalas	28	20	91.	14.	5.
Kiskunmajsa	31	28	124.	23.	9.
Kunszentmiklós	30	29	125.	24.	10.
Tiszakécske	26	23	99.	16.	6.
Békés megye					
Békéscsaba	20	19	57.	4.	2.
Békés	34	24	123.	22.	7.
Gyomaendrőd	30	20	101.	17.	6.
Gyula	22	12	44.	2.	1.
Mezőkovácsháza	34	26	131.	26.	9.
Orosháza	24	17	65.	7.	4.
Sarkad	29	30	130.	25.	8.
Szarvas	25	15	61.	6.	3.
Szeghalom	25	23	93.	15.	5.
Csongrád megye					
Csongrád	27	15	67.	8.	3.
Hódmezővásárhely	24	20	75.	9.	4.
Kistelek	32	23	116.	20.	7.
Makó	30	16	85.	12.	5.
Mórahalma	25	26	106.	19.	6.
Szeged	19	10	27.	1.	1.
Szentes	26	13	59.	5.	2.

7. táblázat. *Súlyos anyagi deprivációban, illetve jövedelmi szegénységben élők járásonkénti aránya az Észak-Alföldön*

Észak-Alföld	Súlyos anyagi deprivációban élők (%)	Szegénységben élők (%)	Országos rang	Régió belüli rang	Megyén belüli rang
Hajdú-Bihar megye					
Balmazújváros	35	24	129.	11.	5.
Berettyóújfalú	33	26	126.	10.	4.
Debrecen	26	22	95.	4.	1.
Derecske	47	33	161.	23.	10.
Hajdúböszörmény	32	26	120.	9.	3.
Hajdúhadház	42	31	150.	17.	8.
Hajdúnánás	39	29	146.	15.	7.
Hajdúszoboszló	37	19	119.	8.	2.
Nyíradony	42	34	153.	19.	9.
Püspökladány	35	30	140.	13.	6.
Jász-Nagykun-Szolnok megye					
Jászapáti	50	30	160.	22.	8.
Jászberény	26	15	62.	1.	1.
Karcag	43	28	147.	16.	6.
Kunhegyes	44	39	168.	27.	9.
Kunszentmárton	41	36	156.	20.	7.
Mezőtúr	28	21	96.	5.	3.
Szolnok	26	18	80.	2.	2.
Tiszafüred	32	23	117.	7.	4.
Törökszentmiklós	39	22	134.	12.	5.
Szabolcs-Szatmár-Bereg megye					
Baktalórántháza	54	39	174.	32.	13.
Csenger	52	36	171.	30.	11.
Fehérgyarmat	47	35	166.	26.	8.
Ibrány	43	37	162.	24.	6.
Kemecse	48	35	170.	29.	10.
Kisvárdá	31	23	112.	6.	2.
Mátészalka	46	44	172.	31.	12.
Nagykálló	38	29	143.	14.	3.
Nyírbátor	47	36	169.	28.	9.
Nyíregyháza	28	17	82.	3.	1.
Tiszavasvár	42	36	159.	21.	5.
Vásárosnamény	45	36	165.	25.	7.
Záhony	42	33	152.	18.	4.

8. táblázat. *Súlyos anyagi deprivációban, illetve jövedelmi szegénységben élők járásonkénti aránya Észak-Magyarországon*

Észak-Magyarország	Súlyos anyagi deprivációban élők (%)	Szegénységben élők (%)	Országos rang	Régióon belüli rang	Megyén belüli rang
Borsod-Abaúj-Zemplén megye					
Cigánd	44	37	163.	26.	13.
Edelény	56	38	175.	29.	16.
Encs	54	37	173.	28.	15.
Gönc	44	38	167.	27.	14.
Kazincbarcika	44	19	136.	14.	6.
Mezőcsát	51	25	155.	23.	11.
Mezőkövesd	32	19	105.	9.	3.
Miskolc	34	18	107.	10.	4.
Ózd	43	24	142.	18.	7.
Putnok	41	31	148.	20.	9.
Sárospatak	31	18	100.	7.	1.
Sátoraljaújhely	34	23	122.	12.	5.
Szerencs	47	25	149.	21.	10.
Szikszó	47	31	158.	25.	12.
Tiszaújváros	32	19	104.	8.	2.
Tokaj	39	28	144.	19.	8.
Heves megye					
Bélapátfalva	26	23	97.	6.	4.
Eger	29	14	71.	1.	1.
Füzesabony	38	25	139.	16.	5.
Gyöngyös	24	20	81.	4.	3.
Hatvan	30	14	77.	2.	2.
Heves	40	34	151.	22.	7.
Pétervására	44	20	141.	17.	6.
Nógrád megye					
Balassagyarmat	38	10	92.	5.	2.
Bátonyterenye	37	22	128.	13.	4.
Pásztó	35	18	108.	11.	3.
Rétság	29	15	78.	3.	1.
Salgótarján	37	25	137.	15.	5.
Szécsény	40	37	157.	24.	6.

4. Összegzés

2014-ben Magyarországon a teljes népesség 14%-a élt szegénységben, a népesség egynegyede (24%) pedig súlyos anyagi deprivációban. Elemzésem célja az volt, hogy járási szinten becslést tegyek a szegénységben, illetve súlyos anyagi deprivációban élők arányára. Az eredmények szerint hatalmas területi különbségeket figyelhetünk meg mindkét változó mentén. Anyagi deprivációra vonatkozó járási szintű becsléseim 8% és 56% közötti értékeket vesznek fel, a szegénységi kockázat esetében ezek 2% és 44% között szóródnak.

A járásokat öt fő csoportra osztva igyekeztem bemutatni a szegénységi mutatók szerinti a különbségeket. Az eredmények szerint a keleti, északkeleti határszél területei, valamint Kunhegyes és vidéke, illetve a délnyugati határszél (Barcs, Sellye, Siklós, Bácsalmás) igényelné a legsürgősebb beavatkozást. Az ország tíz legmagasabb szegénységi, illetve deprivációs rátát mutató (legtöbb gazdasági és társadalmi problémával sújtott) járása pedig a Fehérgyarmati, Gönci, Kunhegyesi, Nyírbátori, Kemecsei, Csengeri, Mátészalkai, Encsi, Baktalórántházai és Edelényi járás. Ezekben a járásokban a lakosság 35–44%-a él jövedelmi szegénységben és 45–55% között mozog az anyagi deprivációban élők aránya.

Irodalom

- Battese, G. E. – R. M. Harter – W. A. Fuller (1988): An error-components model for prediction of county crop areas using survey and satellite data. *Journal of the American Statistical Association*, Vol. 83, No. 401., 28–36. p., DOI: 10.1080/01621459.1988.10478561.
- B. Kis, A. – A. Gábos (2015): Consistent poverty across the EU. *ImPRovE Working Paper*, No.15/22. Antwerp: Herman Deleeck Centre for Social Policy – University of Antwerp.
- Branyczki, R. – A. Gábos – P. Szívós (2019): Poverty and social exclusion in Hungary and the EU. In: Tóth, I. Gy. (ed): *Hungarian Social Report 2019*. Budapest: TÁRKI Social Research Institute, 46–65. p.
- Fusco, A. – A.-C. Guio – E. Marlier (2010): *Income poverty and material deprivation in European countries. Eurostat Methodologies and Working Papers*. Luxembourg: Publications Office of the European Union.
- Gábos A. – Szívós P. – Tátrai A. (2015): Jövedelmi szegénység és társadalmi kirekesztettség jellemzői Magyarországon. In: Szívós P. – Tóth I. Gy. (szerk.): *Jól nézünk ki (...?)*. Háztartások helyzete a válság után. TÁRKI Monitor Jelentések 2014. Budapest: TÁRKI, 44–71. p.
- Gábos A. – Tátrai A. – B. Kis A. – Szívós P. (2016): Anyagi depriváció Magyarországon, 2009–2015. In: Kolosi T. – Tóth I. Gy. (szerk.): *Társadalmi Ríport 2016*. Budapest: TÁRKI, 130–150. p.
- Gábos, A. – F. Ciani – Zs. Tomka – M. Biggeri (2021): State-of-the-art review of indicators and data on poverty and social exclusion. *EUROSHIP Working Paper No. 1.*, Oslo: Oslo Metropolitan University.

- Koós B. (2015): A szegénység és depriváció a magyar településállományban az ezredfordulót követően – avagy kísérlet a települési deprivációs index létrehozására. *Tér és Társadalom*, 29. évf. 1. sz., 53–68. p., DOI: <https://doi.org/10.17649/TET.29.1.2681>.
- Mihályffy L. (2018): Kistérsületi becslések: rövid áttekintés a korszerű módszerekről. *Statisztikai Szemle*, 2018. jan.
- Molina, I. – Y. Marhuenda (2015): Sae: An R package for small area estimation. *The R Journal*, Vol. No. 1., 81–98. p. <https://journal.r-project.org/archive/2015/RJ-2015-007/RJ-2015-007.pdf>.
- Pfeffermann, D. (2013): New important developments in small area estimation. *Statistical Science: A Review Journal of the Institute of Mathematical Statistics*, Vol. 28, No. 1., 40–68. p., DOI: 10.1214/12-sts395.
- Rao, J. N. K. (2003): *Small area estimation*. Nashville, US: John Wiley & Sons, DOI: 10.1002/0471722189.
- Rao, J. N. K. – I. Molina (2015): *Small area estimation*. (2nd ed.) Nashville, US: John Wiley & Sons., DOI: 10.1002/9781118735855.
- Tátrai, A. (2022): *Income poverty and severe material deprivation in Hungary – A district-level small area estimation project*. PhD Dissertation, Budapest: ELTE Eötvös Lorand University, DOI: 10.15476/ELTE.2022.095 <https://osf.io/m8bka>.